

Артьомов Олександр Сергійович

студента 2-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції

Національного університету «Одеська юридична академія»

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Завальнюк С.В.,

ОСОБЛИВОСТІ РЕЦЕПЦІЇ РИМСЬКОГО ПРАВА

Незважаючи на високий рівень розвитку права, на сьогоднішній день є досить поширеним таке явище як рецепція права. Перш, ніж говорити про це явище потрібно чітко дати визначення цьому терміну та зрозуміти його суть. Взагалі термін «рецепція» має декілька значень. Наприклад у мистецтві, культурі та суспільних науках цей термін тлумачать як запозичення сучасним суспільством різних соціологічних та культурних форм, які виникли в іншій країні або в іншу епоху. Якщо саме говорити про рецепцію права, то її також трактують по-різному. Її визначення залежить від характерних рис, які підкреслюють автори, які дають ці визначення.

Дуже важливо розуміти суть терміну «рецепція», адже за своїм значенням він дуже близький до термінів «акультурація», «реставрація» та «запозичення», тому необхідно чітко визначити чим цей термін відрізняється від інших та з'ясувати його характерні риси. За основу визначення рецепції може бути взятим процес відновлення дії (відбір, запозичення, переробка та засвоєння) того нормативного, ідейно-теоретичного змісту римського права, який виявився придатним для регулювання сучасних суспільних відносин.

Це визначення великою мірою враховує сутність і зміст даного терміну. Але ще слід зазначити, що говорячи про рецепцію, йдеться про право, яке є елементом неіснуючої культури. З вище сказаного можна зробити висновок, що рецепція-це відродження системи права, яка існувала раніше. Саме те, що нині ця система не існує є ключовим моментом в визначенні поняття «рецепція». Варто зауважити, що поняття «рецепція» дуже близька до поняття «правова акультурація». Правова акультурація-це щеплення однієї правової системи до іншої. Відмінною рисою, що розрізняє цих два поняття є те, що акультурація може обмежуватись одним

інститутом чи нормою права, а рецепція є більш глобальним явищем і охоплює правову систему в цілому.[1,с. 41]

Також рецепцію слід відрізнити від реставрації. Реставрація-це відновлення чогось у первісному вигляді. Вона має на меті відновлення чогось саме у первісному вигляді без змін та будь-яких оновлень. Щодо реставрації, то її мета-створення на існуючій базі чогось нового . Навіть запозичуючи ті чи інші ідеї, рішення чи правові норми в результаті ми отримуємо новий продукт нової якості. З'ясувавши, значення терміна «рецепція» перейдемо безпосередньо до рецепції римського приватного права. Адже рецепція саме римського приватного права є досить популярною на сьогодні. Це зумовлено тим, що не зважаючи на те, що римська система права виникла досить давно, вона є зразком для правових систем сучасного світу. Досить точно про місце та роль римського права в системі права сказав Ієринг «Римське право подібно християнству, грецькій та римській літературі та мистецтву стало одним із елементів сучасної культури. Вплив римського права поширюється далеко за межі тих інститутів, які ми звідти запозичуємо».[2, с. 105] Рецепція як явище поділяється на декілька видів. В залежності від того як реципується ті чи інші норми, положення чи рішення рецепція буває прямою (первинною) або похідною(вторинною). Суть вторинної рецепції полягає в тому, що положення реципується опосередковано, тобто шляхом запозичення з правової системи іншої країни, де рецепція вже була проведена. Прикладом такої рецепції є запозичення багатьма країнами положень Кодексу Юстиніана, які були рецепцією римського права. Окрім видів рецепція має свої типи. Так виділяють два типи рецепції:східноєвропейська, або її ще називають візантійська та західноєвропейська. Обидва види мають свої характерні риси, які варто розглянути. Так східноєвропейський тип має такі характерні риси:

- Ґрунтується на одній, чітко встановленій ідеологічній максимі;
- Не має, як правило, глибокої науково-теоретичної бази;
- Проводиться «за ініціативою зверху»;
- Обмежується зазвичай декількома видами форм рецепції.

Західноєвропейський тип має в свою чергу такі характерні риси:

- Ґрунтується на плюралізмі політичних та правових думок;
- Має надійну теоретичну базу;
- Є компромісом дії різних політичних, економічних та соціальних сил;
- Відбувається внаслідок «ініціативи знизу».[2, с. 114]

Від того за яким типом проходить рецепція залежить її перебіг та результат. Тому вивчення характерних рис цих типів є досить вагомим при здійсненні рецепції. Отже, з усього вище сказаного можна зробити висновок, що римське право – найважливіше та найяскравіше явище в історії усього права. Важко переоцінити його вплив на розвиток правової системи будь-якої з країн Європи. Цей внесок робиться саме за допомогою рецепції римського права, тому вона відіграє дуже важливу роль в функціонуванні та розвитку усієї сучасної правової системи.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Харитонов Є. О. Рецепція римського приватного права (теоретичні та історико-правові аспекти) / Є.О. Харитонов. – Одеса, 1997. – 297 с.
2. Пидопригора А.А. Основы римского частного права: учеб. пособ. для юридических вузов и факультетов / А.А. Пидопригора. – К. : Высшая школа, 1990. – 156 с.